

Literacy – State and Prospects
Езикова грамотност – състояние и перспективи

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОВЛАДЯВАНЕ НА ЧЕТЕНЕТО С РАЗБИРАНЕ ОТ 7 – 11-ГОДИШНИТЕ УЧЕНИЦИ ОТ РОМСКИ ЕТНИЧЕСКИ ПРОИЗХОД С ПОМОЩТА НА ОБРАЗОВАТЕЛНИЯ СОФТУЕР „ENVISION“

Дияна Димитрова
Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“

Резюме. Представят се възможностите на образователния софтуер „Envision“ за овладяване на четенето с разбиране от 7 – 11-годишните ученици от ромски етнически произход. Описват се апробирани технологични решения – IV клас.

Keywords: educational software “Envision”, reading with understanding, students of Roma origin

В съвременното общество темата за четенето е широко обсъждана. Разбирането на смисъла на прочетеното е съществен компонент на грамотността. За да се провери доколко на изхода на началния образователен етап учениците са усвоили умения за разбиране на прочетен текст, през последните години МОН заложи нов формат на външно оценяване. Този формат включва задачи, насочени към проверка на постиженията относно четенето с разбиране²⁾. В международен план тези умения се изследват от PIRLS – Progress in International Reading Literacy Study. Основната цел на изследването е да проучи уменията на четвъртокласниците да четат и извличат информация от прочетеното, да интерпретират прочетеното, да се позовават на факти от прочетеното и да оценяват текста от своя гледна точка (Ангелова, 2011: 7).

Проблемът придобива особено голямо значение при обучението на 7 – 11-годишните ученици от ромски произход. Те са носители на първи език, различен от официалния български език, поради което са определяни като билингви³⁾. Постъпвайки в училище, голяма част от тези деца слабо владеят български език. Притежават беден речников запас на български, като силно влияние при продуцирането на реч оказва интерференцията⁴⁾. Текстовете в читанките в много случаи са трудни за рецепция (декодиране

и разбиране) за тези деца, а това съществено влияе върху мотивацията и учениците лесно се отказват да четат. Посочените причини са малка част от многото, които имат отношение към проблема за четенето с разбиране при децата от ромски произход.

„Разбирането на прочетен текст при тези ученици може да се постигне по един-единствен начин – чрез много четене“ (Кючуков, 2007). От казаното следва, че училището трябва да осигури допълнителни възможности на децата роми, чрез което да ги стимулира да четат повече. Такива възможност дават: задължителноизбираемата подготовка, свободноизбираема подготовка, заниманията по извънкласно четене, дейностите по интереси в полуинтернатна група, кръжок по четене и др.

Осъществено проучване на читателските интереси на изследваните ученици е основа за разработване на учебно помагало „В чудния свят на приказките“ (Димитрова, 2013). Помагалото е апробирано в практиката през учебната 2013/2014 г. по време на занятия по извънкласно четене, дейности по интереси, кръжок по четене – IV клас. Към съдържанието на всяка приказка са разработени задачи, насочени към овладяване на четенето с разбиране. При апробирането се ползват възможностите на образователния софтуер „Envision“ – технология, известна в българското училище като „Един компютър – много мишки“. Представлява продукт, предназначен за разработване на електронни уроци. Софтуерът притежава три образователни модула: (1) презентационен – за представяне на уроци, тестове за проверка и оценка на ученическите постижения; (2) административен – за разработване на уроци; (3) публичен – за публикуване на уроци във виртуалното пространство. С помощта на „Envision“ пред учениците се демонстрират дидактически задачи и игри, насочени към овладяване на четенето с разбиране. По този начин се провокира познавателният интерес. Създават се положителни емоции, обучението става забавно и интересно, но и полезно.

Как „Envision“ помага на учениците от ромски произход да четат и разбират прочетеното?

Ще се посочи пример от проведено експериментално обучение – IV клас, кръжок по четене.

Тема: „За циганския късмет“ – ромска приказка

Дейности

1. С помощта на презентационния модул „Envision“ вниманието на учениците се насочва към текста на приказката. Децата се запознават със съдържанието. Обяснява се значението на непознати думи (приложение 1 и 2).

2. След възприемане и осмисляне на приказката с помощта на „Envision“ се поставят учебни задачи. Учениците отговарят посредством мишката, като избират верния според тях отговор (Приложение 3).

Задачи

Задача: Допълни заглавието на приказката с подходящата дума.
За циганския (.....)

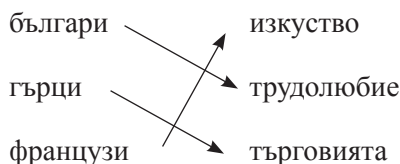
- а) късмет б) зияфет в) подарък г) билет
Постепенно въпросите и поставените задачи се усложняват.

Задача: Прочети внимателно откъса от приказката и отгатни кои са пропуснатите думи.

Когато Господ събрал народите да им раздава (.....) и (.....), на всеки народ дал различни неща.

- а) късметите и уменията б) уменията и трудолюбието
в) подаръците и изкуството г) веселието и търговията

Задача: Свържи думите според това кой какво е получил.

Учениците изпълняват поставените задачи индивидуално, по двама или в екипи по четирима (по преценка на учителя).

Софтуерът предоставя възможности да се поставят задачи за самостоятелно изпълнение от всеки ученик с цел обогатяване на речниковия запас. Например:

Ученик №1

В кой ден се
провел **зия-**
фет?

Ученик №2

В кой ден
пристигнали
гостите за
сватбата?

Ученик №3

В кой ден
дъщерята е
побегнала?

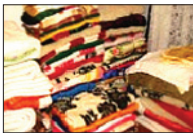
Ученик №4

В кой ден е
приготвен
чеиз?

След изпълнението ученикът проверява отговора си, като го сверява с верния.

Ако повече деца са допуснали грешки, следващата задача е насочена към попълване на активния речников запас чрез нагледнообразна опора.

Задача: Избери подходящата картинка според значението на думата.

Провлачи картинката с мишката, като я поставиш под думата според значението!		
<i>Зияфет</i> 	<i>Чеиз</i> 	<i>Къносване</i>

Системата на „Envision“ дава възможност на учениците да използват виртуална клавиатура. С нейна помощ децата изписват думи, изречения и т.н.

Задача: Довърши изречението, като запишеш пропуснатата дума в скобите.

„Засмял се Господ и дал на циганина (.....)! (веселието)“

Овлабяването на четенето с разбиране е труден и бавен процес при ромските ученици. Включването на тези деца в извънкласни и извънучилищни дейности, насочени към усъвършенстване на четенето с помощта на образователния софтуер „Envision“ създава възможности за допълнителна работа, фокусирана върху разбирането на прочетен текст. „Envision“ прави обучението интересно, забавно, достъпно и ефективно.

Приложение 1

ПРИКАЗКА

За циганския късмет
(ромска приказка)

Когато Господ събрал народите да им раздава късметите и уменията, на всеки народ дал различни неща: на българите – трудолюбие, на гърците – способност да търгуват, на французите – изкуството и т.н. Всички народи се изредили, само циганите ги нямало. Чак след една седмица, когато вече всички били минали, дошъл запъхтян циганинът.

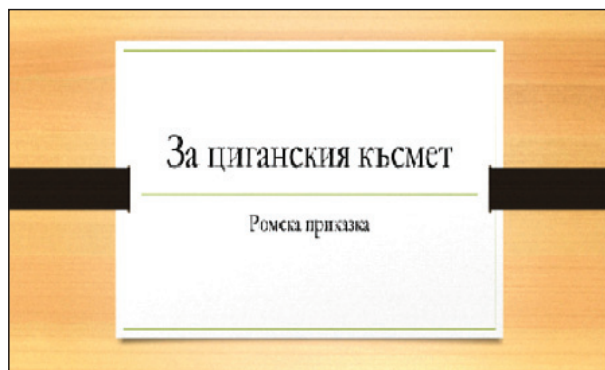
– Къде беше досега; та аз всички умения раздадох? – попитал го Господ.

– Виж какво – казал циганинът, – в понеделник правех зияфет в къщата, във вторник ни дойдоха гости, в сряда дъщерята побегна, в четвъртък правихме къната, в петък стягахме чеиза, в събота и в неделя бе сватбата и ето чак сега се освободих.

Засмял се Господ и дал на циганина веселието.

Приложение 2

ПРЕЗЕНТАЦИОННИ МОДУЛИ

Когато Господ събрал народите да им раздава късметите и уменията, на всеки народ дал различни неща: на българите - трудолюбие, на гърците - способност да търгуват, на французите - изкуството и т.н. Всички народи се изредили, само циганите ги нямало. Чак след една седмица, когато вече всички били минали, дошъл запъхтия циганинът.

-Къде беше до сега, та аз всички умения раздадох? – попитал го Господ.

-Виж какво, казал циганинът - в понеделник правех зияфет в къщата, във вторник ни дойдоха гости, във сряда дъщерята побегна, в четвъртък правихме къната, в петък стяхме ченза, в събота и в неделя бе сватбата и ето чак сега се освободих. Засмял се Господ и дал на циганина веселието.

Непознати думи:

Зияфет – (от турски) - шир, гошавка, веселба

Къносване – мазиене дланите на бурлата с кани. Това се прави вечерта, преди сватбата и се спазва от всички шипански групи в България

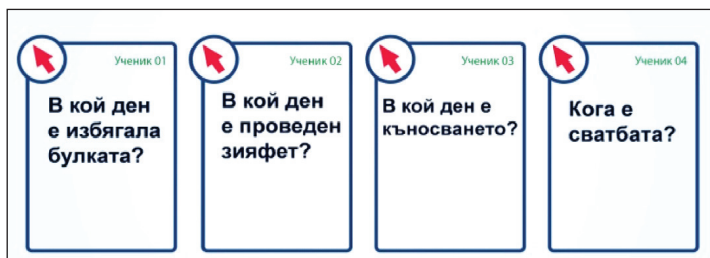

Ченза – дрехи, پوشашина, които известата отнася в дома на съпруга си.

Приложение 3

ЗАДАЧИ

БЕЛЕЖКИ

1. В статията се има предвид езиковата грамотност (Literacy).
2. Понятието „четене с разбиране“ се използва при провеждане на диагностика на постиженията на учениците от определена възраст (Бижков, Г., и др. 2007).
3. Билингвизъм – явление, получено в резултат на контакт между два езика.
4. Интерференция – влияние на системата на първия език върху системата на изучавания втори език, в резултат на което се образуват ненормативни форми и фрази на втория език, повлияни от нормата на първия език.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелова, Т. (2011). *Четенето и читателската култура*. София: „Просвета“.
- Бижков, Г., и др. (2007). *Тест за диагностика на грамотността (четене с разбиране)*. София: „Просвета“.
- Димитрова, Д. (2013). *В чудния свят на приказките. Учебно помагало по извънкласно четене и СИП – I – IV клас*. Пловдив: „Астарта“.
- Кючуков, Хр. (2007). *Четенето с разбиране в условията на билингвизъм*.
<<http://spisanie.liternet.bg/>> (18. 04. 2015).

REFERENCES

- Angelova, T. (2011). *Cheteneto i chitatelskata kultura*. Sofiya: “Prosveta”.
- Bizhkov, G., i dr. (2007). *Test za diagnostika na gramotnostta (chetene s razbirane)*. Sofiya: “Prosveta”.
- Dimitrova, D. (2013). *V chudniya svyat na prikazkite. Uchebno pomagalo po izvanklasno chetene i SIP – I– IV klas*. Plovdiv: “Astarta”.

Kyuchukov, Hr. (2007). *Cheteneto s razbirane v usloviyata na bilingvizam*.
<<http://spisanie.liternet.bg/>> (18. 04. 2015).

OPTION TO MANAGE READING WITH UNDERSTANDING OF 7-11-YEARS OLD STUDENTS FROM ROMA ETHNIC ORIGIN WITH THE HELP OF EDUCATIONAL SOFTWARE “ENVISION”

Abstract. The possibilities of educational software “Envision” to take reading with understanding of 7-11 - year-old students from Roma ethnic origin are presented. Technological solutions – 4th class are presented.

✉ **Mrs. Diyana Dimitrova, PhD Student**
St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo
Veliko Tarnovo, Bulgaria
E-mail: diyna.dimitrova@gmail.com